

1. PEATÜKK

Harriet

TÜDRUK SEISAB PERROONIL isa varjus, silmitsedes, kui too silmad vastu madalat hommikupäikest kissi tõmbab. Nad ootavad. Tüdruk otsib isa pilgust ja liigutustest ärrituse märke. Ta on täna iseäranis tähelepanelik, sest selle reisi võtavad nad ette tema pärast, mistõttu ta tunneb ennast isa ees võlglasena. Tema pärast seisab isa praegu siin, kuumus, varajane hommik, rongi hilinemine on tema kanda, tema vastutab kõige eest, mida isa nüüdsest taluma peab, ja isa on vaikne, temast pole võimalik midagi välja lugeda.

Asfalt kuumab ja annab läbi kingataldade sooja. Harriet on riietunud üleni musta, sest matustel tehakse nii. Ta õlal ripub isa kaamerakott, mida ta maha ei toeta. Isegi mitte siis, kui saab teada, et rong hilineb ja neil tuleb seal veel omajagu seista, enne kui ta võib selle käest panna. Kotis on tuhandeid kroone väärt objektiiivid. Ta teab, et varustus on isale tähtis. Samuti teab ta, et kannab õlal oma tulevikku, sest kunagi pärib ta kõik, ja iga kord, kui isa seda talle ütleb, vajutatakse ta õlgadele otsekui mingi koorem. Kord nädalas hooldab isa fotoaparaati ja siis tahab isa alati, et Harriet oleks juures. Nad istuvad köögilambi hõõgukollases valguses ja laovad objektiiivid üksteise järel köögilauale ning mõnikord ulatab isa ühe talle, öeldes, et

ta võib seda katsuda. „Vaata seda poissi,“ ütleb ta. Ja tema kaalub seda käes, objektiiv on massiivne ja raske, tahab maa poole vajuda. „Ja seda,“ jätkab isa. Ta ulatab järgmise. „Vahi seda poissi ka.“ Isa nimetab erinevaid asju sageli poissideks. Iseäranis selliseid, mille ta on ise ostnud ja mille eest hoolitseb, ent ka muud. Näiteks autoga sõites. Ta võib metskitse nähes järsku kinni pidada ja osutada: „Vaata seda poissi.“ Ka metsas langenud puu võib olla poiss, kui see on suur puu. Kuid enamasti käib see omandi, mitte vaid oma asjade kohta, ta on helde ka teistele kuuluvate asjade tunnustamisega. Ta võib autos vilet lüüa, kui satub mõne Porsche taha. „Vahi aga seda poissi.“ See on tore omadus, Harrietile meeldib isa neil kordadel.

Võib-olla tahab isa kuhugi istuda? Harriet vaatab ringi, kuid pingid on juba inimesi täis, nad paistavad totakad, istuvad reas, kaelad õieli, oodates märke rongist, mis ei saabu. Platvormil möödub vagunisaatja ja keegi küsib, mis toimub, aga mees osutab vaid raudteetammi suunas, otsekuu peituks vastus kuskil seal ja tema oleks teel selles selgust saama. Ja siis ühtäkki pöörane sagimine, kui hääl annab teada rongi saabumisest, kõikidel on nii kiire, nagu teaksid nad kindlalt, et rong peatub vaid lühikeseks viivuks. Kuid isal ei ole kiire. Kunagi ei ole. Midagi tema liigutustes – nagu teeks ta kõike poolel kiirusel. Pole midagi, mis toimuks hetkes, midagi ei tehta impulsiivselt, Harrietil tekib tunne, et kõik on algusest peale välja arvestatud. Mõnikord kujutab ta ette, et isa otsustab juba hommikul piasiasjadeni ära, kuidas ta päeval liigub, hommikusöögist õhtuni, ja seejärel teeb ta kõik läbi täpselt sedasi, nagu oli mõelnud. Vahest sellepärast ei näitagi isa kunagi tundeid välja, et miski ei saa teda kunagi üllatada, miski ei jäta teda tummaks. Nüüd ta seisab ja vaatab vagunite poole tormavaid

inimesi, laseb neil kiirustada, ning hakkab lõpuks aeglaselt astuma ja Harriet järgneb talle. Rongis on sama kuum kui õues, tüdruk kõnnib läbi vaguni ja näeb inimesi istumas ja rahulolematust tundmas.

Ta võtab isa vastas akna all istet. Isa annab käeviipega märku, et tahab kaamerakotti, ja tüdruk ulatab selle talle. Vaatab aknast välja ja näeb aeglaselt inimestest tühjenevat perrooni. Häälde ta ümber tulevad lähemale, lahtimurtavate ajalehtede krabin, avatakse purk gaseeritud joogiga, vestlused võtavad hoogu, jutukatked. Kui ta on juba kuulama hakanud, pole neid helisid enam võimalik välja lülitada, jutuajamised kõlavad kui tasased üminad, mis moodustavad viise, lugusid nende eludest. Ja enamik, keda ta kuulab, paistavad olevat sele-tamatust raskusest kurvad ja rusutud. Ja tema kardab pidevalt, et keegi märkab teda ja küsib otse – mida sa siin pealt kuulad?

Ta ei peaks muudkui pealt kuulama.

Ta mäletab õhtut kahe aasta eest, kui nad pidid õega magama minema ja teisel pool magamistoaseina istusid köögis ema ja isa. Ta kuulis igat sõna kristallselgelt. See oli vaat et kummaline – kas võis olla nii, et köögi ja tüdrukute-toa vaheline sein tegelikult võimendas helisid? Ilmselt pidi see nii olema, sest tundus, nagu oleks ta nende juures, ta kuulis ohkamist, tooli kraapimist, külmkapi tasast urinat, mis vaikis, kui isa selle lahti tegi. Isa jäi natuke liiga kauaks seisma ja vaatama. Emale ei meeldinud, kui keegi perest lah-tise külmkapiukse ette seisma jäi, talle ei meeldinud otsus-tamatus – „tee midagi!“ – ja ta oli ka mures rahalise seisu pärast. Ta oli pähe võtnud, et avatud uks põhjustas kõrgeid elektriarveid. Ja sellepärast võis ta äkki käratada: „Ära seisa ja vahi seal – pane uks kinni!“ Kuid tol õhtul võis isa seista

ema vastuväideteta pikalt külmkapi ees ja uurida sinna üles rivistunud võimalusi.

See tegi Harrieti tähelepanelikuks, miski polnud nii nagu tavaliselt. Paberikrabin, isa võttis veidi sinki, tõstis tööpinnale midagi raskemat – võipaki? Ta avas sügavkülma, jäätükide pärast. Isa jõi piima jääga, tal oli selline komme. Vali hää! ja köögiriistade sahtli kolin, nagu kaevaks keegi välja kullast aaret. Harriet kuulis, kuidas ema süütas laual küünlad, taldrikud pandi lauale, oli vaikne, kõik võttis kaua aega ning Harriet lebas voodis ja kuulatas halvaendelisi helisid, kui vanemad teineteise vastu akna alla istusid.

„Kuidas me seda siis teeme?“ küsis ema.

Isa ei vastanud. Mis teisel pool seina toimus?

„Tahad ka?“ küsis ta.

„Täna,“ vastas ema.

Nendevaheline sõbralikkus. Nende leebed hääled suutäite vahele. Hoolitsus, peaaegu liialdatud heasoovlikkus. Soovid midagi juua? Ma toon. Nad paistsid olevat rohkem ühel meelel kui iial varem.

„Ma eeldan, et sa kolid tema juurde,“ ütles isa.

„Jah,“ vastas ema. „Tal on suur elamine ja seal on ka lastele ruumi.“

„Mõlemat sa endaga ei võta.“

„Ei,“ ütles ema. „Ma teen ettepaneku, et mina võtan Amelia ja sina Harrieti.“

Isa turtsatas naerda, väga lühidalt.

„Ma mõtlesin ette panna, et teeme vastupidi,“ ütles ta.

„Sina tahad Ameliat?“ küsis ema.

„Jah.“

Ja siis jäid nad vait, mäludes oma võileibu. Täideti klaas.

„Me oleme Ameliaga lähedased,“ ütles ema. „Ja meil on ühine ratsutamishuvi.“

„Mina ka.“

„Sina ju ei ratsuta?“

„Ei, aga me oleme Ameliaga lähedased.“

„Miks sa Harrietti ei taha?“ küsis ema.

„Miks sina teda ei taha?“

„Nüüd küsin mina sinult,“ ütles ema.

Harriet lamas voodis, pilk laes.

„Sa tead sama hästi kui mina,“ vastas isa. Ta jõi piimaklaasi tühjaks. „Minu arvates on Harrietiga raske. Me pole päris ühel lainel.“

Voodi, kus Harriet lebas, oli kitsas ja laiade puust raamidega nagu ilma kaaneta kirst, sadu oli lakanud ja tormine ilm tagasi tõmmanud, tuul ei sasinud puulatvu maja ees pargis. Nüüd ei olnud midagi kuulda, ainult vanemate söömise ja tasase vestluse hääli köögist.

Nad pole päris ühel lainel.

Ta oli alati arvanud, et pärast seda läks kõik nii segaseks, hoomamatuks. Mida ta peaks tegema, et ennast parandada? Ta tahtis, et nad oleksid ühel lainel, ent ei teadnud, kuidas käituda.

Ta pööras voodis oma õe poole.

„Amelia,“ sosistas ta. „Kas sa kuulsid?“

Õde ei vastanud, aga läbi hämara valguskuma nägi Harriet, et ta oli täiesti ärkvel, lamades selili, pilk laes.

„Amelia.“

„Nad ajavad lihtsalt jama,“ sosistas õde vastu. „Ära kuula neid.“

Tol õhtul ei rääkinud vanemad sellest enam, jutuajamine jätkus ilmselt kuskil mujal, ja mõni päev hiljem pärastlõunal

kutsuti õed ükshaaval kööki. Ema avas kokakoolapurgi ja ulatas Harrietile, kuigi ei olnud laupäev. See oli soe ja mullid kōditasid kurku, kui ta jõi. Vanemad naeratasid veidralt. Nad lähevad lahku, selgitas ema, ja kuna nad hakkavad elama teineteisest nii kaugel, oli parem lapsed ära jagada, Harriet hakkab elama isaga ja Ameliga emaga. Harriet ootas, et isa midagi ütleks, aga tema vaikis. Harriet kōõritas isa poole, vaatas tolle ilmetut nägu ning tal oli isast kahju, et too polnud oma tahtmist saanud.

Nad istuvad rongiakna ääres teineteise vastas ja isa vaatab kogu aeg temast üle, et ustel silm peal hoida. Ta teab, mida isa ootab, ja on valmis, nad on selle enne põhjalikult läbi võtnud – isa märguande peale peavad nad tegutsema kiiresti. Isa avab kaamerakoti süles. Pilk on kinnitunud sissepääsule, tal pole vaja allapoole vaadata, ta tunneb oma kaamerakotti läbi ja lõhki. Prillid muudavad ta silmad väiksemaks, kaheks mustaks punktiks klaasi taga. Kunagi pole võimalik näha, mida ta mõtleb.

Harriet vaatab aknast välja, nad sõidavad vee kohal kõrguvaltel sildadel, rong liigub kiiresti, lilledest tekib rōõbaste kõrvale kraavikallastele sinine joon. Nüüdseks on nad kesklinnast väljas, nad mööduvad eeslinnadest, seejärel taludest ja rohetavatest väljadest, Harriet sõidab tagurpidi, näeb inimesi möödumas ja rongi taga kahanemas, nende eludest saavad tillukesed punktid, mis kaovad põldudesse. Siis rong aeglustab – ja peatub. Hääl valjuhääldist teatab, et eeloleval teelõigul on vaid üks rōõppaar ja neil tuleb ära oodata vastassuunas mööduv rong. Nad seisavad aasa mattunult, lilleõied lõuani. Kui suvi kasvaks veel kümme-kond sentimeetrit, upuksid nad ära. Veidi eemal välja peal näeb Harriet kahte pikkade peenikeste jalgadega lindu oru

poole vaatamas ja ta mõtted lähevad sellele, kui isa näitas talle kord oravat, keda oli puu otsas märganud. Vaata seda poissi. Loom oli lõpetanud selle, millega oli parajasti ametis olnud, ja vaatas liikumatult üle metsa. Otsekui kangestunud, kuigi mõtteis. „Ta istub seal ja meenutab,“ oli isa öelnud ja Harrieti arust oli see mõte nii ebameeldiv ja väljakannatamatu. Sest see muutis kurbuse maailmas veelgi suuremaks; mitte ainult inimesed ei kannata rusutuse all, vaid ka loomad, ja ta peab nendegi eest vastutama. Ja nähes nüüd neid kahte lindu põllul, mõtleb ta, et nemadki meenutavad lapsepõlve, ja see teeb ta vaid kurvaks.

Mõni kuu tagasi, kui nad õppisid koolis aju, anti talle kodune töö. Kõik õpilased pidid kirja panema nii üksikasjaliku mälestuse kui võimalik. Õhtul rääkis ta sellest ülesandest isale, kellele see huvi pakkus.

„Millisest mälestusest siis sina kirjutad?“ küsis isa.

„Ma ei tea, millestki, mis juhtus lapsepõlves.“

Selle peale hakkas isa naerma ja ütles: „Sa oled kaheksa-aastane. Sa OLED laps.“

Hiljem istus Harriet kaustikuga oma toas ja kirjutas krutsifiksist isa seinale. Varem oli see rippunud isa kirjutuslaua kohal, kuid pärast lahutust oli ta selle riputanud padja kohale seinale. Harriet on näinud isa voodi kõrvale põlvili laskumas, käsi kokku põimimas ja palvetamas. Kui isa pole toas, läheb ta üksi sinna ja uurib krutsifiksi. Tumedast metallist Jeesust mustaks võõbatud puidul, räbalad nagu mähkmed puusadel. Suuri polte, mis läbistavad ta peopesi, ja naela, mis on löödud läbi mõlema jala, üks põlv teisest eespool, mis muudab ta kuidagi naiselikuks. Jumala poeg vaatab kindlal pilgul voodikatet ja kui seista otse risti ette ja teda vaadata, tundub, nagu vaataks tema vastu. Isa on rääkinud, et ristilöödutel võis suremiseni

kuluda mitu päeva, teinekord terve nädal, ja kui nad lõpuks surid, siis mitte haavadesse, vaid nälga või vedelikupuudusesse. Harriet kirjutas sellest ja kirjeldas seejärel aastatagust mälestust, mis leidis aset vahetult pärast lahutust. Ta oli vanaema juures külas. Vanaemal oli kätel ekseem ja ta kasutas sügelemise leevendamiseks kartulijahu, see oli tal alati riidest kotike-sega kaasas, ja Harriet mäletab, kuidas tolmu ja väikesed osakesed keerlesid suurtest aknaruutudest sisse piiluva päikese käes selle ümber. Teinekord tõmbas vanaema kätte läbipaistvad kummikindad ja puistas siis kartulijahu mööda rannet nendesse, lisis tärglist, kui jälle sügelema hakkas, ja nende õhtute lõpuks olid õhukesed kindad alati raskelt valget pulbrit täis.

Vanaema kartis surra ja see vaevas teda pidevalt, ta istus tihti vaikides, pea ära pööratud, köögilaua ääres. Ja mõnikord, kui surmahirm liiga suureks kasvas, läks ta klaveri taha ja lõi täie jõuga klahve, nii et tundus, et kogu maailm variseb kokku. Siis jäi ta klaveri juurde istuma ja pigistas käsi nii tugevasti, et kummikindad krudisesid.

Vaid alkohol võis ta pinget leevendada. Ta jõi külmkapikülma punast veini ja paari klaasi järel oli ta seltskondlik ning hakkas küsimusi esitama. Kunagi rääkis Harriet talle, et üks sõbranna oli talle lasteaias nõgest teinud, ja vanaema küsis, mis see nõges üldse on, ning Harriet selgitas, et kätega väänatakse nahka kellegi käsivarrel mõlemas suunas nagu nõudepesulappi, ja vanaema turtsatas naerda. „Näita,“ ütles ta ja kääris siidpluusi käise üles. Ja Harriet käänas vanaema kõhna kätt ning peaaegu kohe hakkas verd voolama ning vanaema karjatas läbilõikavalt ja valjult, verd muudkui voolas ta käelt ja ta hakkas kappidest esmaabikarpi otsima, kuid ei leidnud kuskilt. Kapiuksed käisid muudkui lahti ja kinni, vanaema halin.

„Jumal küll, inimene, aita otsida,“ käskis vanaema, kuid Harriet ei suutnud. Ta seisis kangestunult keset kööki, kätel vanaema veri. Isa pidi varem järele tulema ja kui Harriet tol õhtul koju jõudis, möödus ta isa toast, kus voodi kohal rippus rist, ning kui ta Jeesust vaatas, tundus talle, et too vaatab teda teisel pilgul.

Ta andis koduse töö ära ega mõelnud sellele enam, kuid ühel pärastlõunal, kui ta oma tuppa jõudis, istus isa ta kirjutuslaua taga ning luges kaustikut.

„Kas sa andsid selle ära?“ küsis ta.

„Jah,“ vastas Harriet.

Isa luges edasi, tüdruk seisis vaikides ta ees ja siis lõi isa kaustiku kinni ja langetas pilgu.

„Sul on hea mälu,“ ütles ta.

„Jah,“ vastas Harriet.

„Aga kuule. Selle, mis meie koduseinte vahel juhtub, jätame koduseinte vahele.“

„Olgu.“

„Ma ei taha, et inimesed teaksid, mis mu seintel on, kas ma loen palveid või kas ma olen abielus või lahutatud. Sinust on lugupidamatu selliseid asju kirjutada. Saad aru?“

Ta noogutas. Isa ilmetu pilk, kui ta veel hetke seal seisis. Siis läks ta minema. Harriet võttis kaustiku ja pistis selle otsekohe sahtlisse.

Rong seisab ikka veel keset aasa, oodates vastutulevat rongi. Õuekuumus tungib vagunisse, mille plekk-katust päike soojendab. Ta vaatab kahte täiesti liikumatult seisvat lindu, kes meenutavad, ja äkki kuuleb ta tuttavat pildistamisheli. Ta pöörab pilgu isa poole ega näe ta nägu, sest kaamera on ees. Isa

objektiiv on endiselt temale pööratud, sihib teda, võib-olla teeb ta veel ühe pildi. Harrietile meeldib, kui isa teda pildistab, see annab hea tunde. Harriet naeratab talle, näitab hambaid, ja teeb ühe käega V-märki.

„Ei,“ ütleb isa. Ta langetab kaamera. „Miks sa pead lolli mängima?“

Ta paneb kaamera käest, asetab selle nendevahelisele lauale ja pöörab pilgu ära. Harriet tahab, et ta annaks veel ühe võimaluse, kuid silmapilk on kadunud. Ta muutub jälle kurvaks, tunded kogunevad laugude alla, rahutus taob rinnus, ta vaatab lauale. Ta ei taha nutma puhkeda, see ei meeldi isale. Ja teeb isa temast veel ühe pildi.

Isa näpib kaamerat, kohandab kuidagi valgust. Harriet vaatab rongiaknast välja. Üks lindudest lendab madalal rohu kohal minema, teine jääb paigale ja vaatab. Ka see lahkub hetke pärast.

„Nüüd!“ sisistab isa.

Kõik käib kähku. Ta tõuseb ja Harriet on sama kiire, nad teevad paar sammu vahekäigus, tüdruk näeb, et kontrolör on järgmises vagunis teel nende oma poole, ja nad lähevad kiiresti tualetti ning sulgevad enda järel ukse. Isa lukustab. Ja Harriet keerab lukust lahti.

„Mida sa teed?“ sosistab isa ning ta silmad on nüüd ärevusest pärani.

„Kui ta näeb, et keegi on siin, siis ootab ta äkki ukse taga, kuni me välja tuleme,“ vastab tema.

Isa mõtleb mõne hetke järele, seejärel noogutab. Ta seisab, pea longus, kohe ukse juures. Kuuleb konduktori mööduvaid samme.

„Kas on uusi reisijaid?“ küsib hää l teisel pool ust. „Jah, kas on Stockholmist tulnud uusi reisijaid?“

Nad ootavad ja isa avab siis ettevaatlikult ukse ning vaatab välja. Nad lahkuvad kiirelt tualetist, istuvad, sulanduvad maksivate reisijatega. Ta noogutab tütrele lühidalt ja tema noogutab vastu. Ja Harrieti pulss on kõrge, tal on süda paha, ta tahab oksendada, sest teeb midagi, mida ei tohi, kuid veelgi tugevama levib temas miski muu, soojus, tilluke leek rinnus, kui ta vaatab isa, too vaatab teda ja nad teineteisele naeratavad.

Nad on ühel lainel.